

ДЕКОРАТИВНІ ВЛАСТИВОСТІ LIQUIDAMBAR STYRACIFLUA L. В УКРАЇНІ

Світилко І.М. , інженер

Смілянець Н.М., кандидат біологічних наук

Національний ботанічний сад імені М.М.Гришка НАН України

Рід *Liquidambar L.* належить до родини *Altingiaceae* і включає чотири види [1]. Найпоширенішим в Україні є *Liquidambar styraciflua L.* – ліквідамбар стіраксовий або смолоносний, який у природі поширений у Східній частині Північної Америки (США, Мексика, Гватемала) [2].

L. styraciflua – це дерево першої величини заввишки на батьківщині до 41 м. Має прямий стовбур з сірувато-коричневою корою, яка з віком грубо розтріскується, нагадуючи кору клена. Молоді пагони голі, пізніше – можуть розвиватись коркові нарости у вигляді крил. Листки 7–20 × 5–16 см, складаються з 5 яйцевидно-ланцетних часток (можуть мати 3 або 7 часток), дрібно зазубрені. Чоловічі квітки розташовані у колосоподібних суцвіттях, жіночі – зібрані у кулясті суцвіття. Плід кулястий, дерев'янистий діаметром до 4 см, має гострі шипи. Насінина крилата, 8 – 10 мм завдовжки. Цвіте в березні-травні [4].

Найчастіше в озелененні використовують декоративні форми *L. styraciflua*, яких за даними Міжнародного дендрологічного товариства налічується понад 50 [5].

В Україні досліджено декоративні форми, які пропонують розсадники та садові центри, а також використано для озеленення парків та скверів. Це 16 декоративних форм, зокрема: ‘Worplesdon’, ‘Gum Ball’, ‘Rotundiloba’, ‘Albomarginata manon’, ‘Oakville highlight’, ‘Slender Silhouette’, ‘Fastigiatum’, ‘Pasquali’, ‘Stared’, ‘Thea’, ‘Aurea’, ‘Golden Treasure’, ‘Variegata’, ‘Golden Sun’ ‘Stella’, ‘Stella Rossa’ [3].

Декоративність *L. styraciflua* спричинена в першу чергу за рахунок осіннього забарвлення листків. У форми ‘Worplesdon’ листя набуває

оранжевого, червоного і пурпурового забарвлення, ‘Gum Ball’ – пурпурово-червоного, ‘Stared’ – від яскраво-червоного до фіолетового, ‘Thea’ – від червоно-фіолетового до бордово-фіолетового, ‘Aurea’ – із золотистим забарвлення листків протягом усього сезону, листки ‘Golden Treasure’ мають золотисту облямівку, ‘Variegata’ – золотисті плями і штрихи по всій листковій пластинці, ‘Golden Sun’ – від оранжево-жовтого до яскраво-червоного, ‘Albomarginata manon’ – з білою облямівкою по краю листка, яка восени стає ніжно-рожевою.

Форма листків також істотно впливає на декоративність рослин, так ‘Rotundiloba’ має незвичайну для ліквідамбара заокруглену форму верхівок лопастей листка, ‘Oakville highlight’ крупний зубчастий край листка, ‘Thea’ – листки мають довгу центральну частку, в ‘Stared’ листки зі зближеними до черешка крайніми частками, що нагадують зірку або сніжинку.

Найрізноманітніший габітус рослин, від високих дерев першої величини до кущових та штамбових форм, робить ці рослини поліфункціональними в озелененні будь-яких територій. До прикладу: ‘Worplesdon’ у молодому віці має вузькоконусоподібну крону, пізніше – широкопірамідальну; ‘Gum Ball’ – карликову кулясту форму, рослина цієї форми може рости у вигляді куща; ‘Albomarginata manon’ має вузькопірамідальну крону; в ‘Oakville highlight’ – вузькоколоноподібна форма крони; ‘Slender Silhouette’ – вузькоколоноподібна крона, зберігає охайний вузькоколоноподібний габітус навіть у дорослому віці; форма ‘Fastigiatum’ – з розпростертою кроною; ‘Thea’ в зрілому віці має пірамідальну форму крони; ‘Pasquali’ – колоноподібна форма зі щільним розташуванням гілок; ‘Golden Sun’ – компактна пірамідальна крона; ‘Stella’ – з конусоподібною кроною; ‘Stella Rossa’ – дерево має спочатку пірамідальну, а з віком – майже кулясту крону.

Особливістю рослин форми ‘Golden Sun’ є золотисто-жовта кора на гілках. Плоди *L. styraciflua* залишаються на деревах і взимку, прикрашаючи своїми кульками безлисті дерева. Але інколи вони не бажані та засмічують газон, тому виведено декілька форм, що пасують для використання вздовж

вулиць та на газонах. Це безплода форма 'Rotundiloba' та 'Slender Silhouette', що дає мало плодів.

L. styraciflua має ароматну смолу (живицю), завдяки цьому його ще називають амбровим деревом. На батьківщині ця рослина має лікарське та парфумерне значення, з його деревини виготовляють меблі, шпон, бочки, дерев'яний посуд, а в озелененні приваблює ще й ароматом листя.

Рекомендуємо *L. styraciflua* та його форми в міському озелененні для парків, скверів, у вуличних насадженнях, для надання ошатності в ландшафті площ, меморіальних місць, адміністративних установ, посольств, а також в озелененні присадибних ділянок та в якості представників флори Північної Америки в колекціях ботанічних садів та дендропарків, на експозиційних ділянках шкіл та профільних учбових закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кохно М.А., Пархоменко Л.І., Зарубенко А.У., Вахновська Н.Г., Горелов О.М., Клименко С.В. ... Харчишин В.Т. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Довідник. Київ: Фітосоціоцентр. 2002. Ч. I. С.123, 124
2. Світилко І.М., Смілянець Н.М. Історичні передумови інтродукції *Liquidambar L.* в Правобережному Лісостепу України //Матеріали П'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Євроінтеграція екологічної політики України», 25-26 жовтня 2023 р., м. Одеса. Одеський державний екологічний університет, 2023. С.501–505.
3. Смілянець Н.М., Світилко І.М. Використання *Liquidambar styraciflua L.* та його декоративних форм в озелененні урбанізованого середовища// Мат. I Всеукр. наук.-практ. читань пам'яті проф. І.І.Огієнка, Ніжин. 2021. С.91–93.
4. Frederick G. Meyer. *Liquidambar styraciflua*. Flora of North America, 2020.vol.3,p.362. сайт. URL: http://floranorthamerica.org/Liquidambar_styraciflua
5. International Dendrology Society. *Liquidambar styraciflua L.* сайт. URL: <https://treesandshrubsonline.org/articles/liquidambar/liquidambar-styraciflua/>